

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แบ่งเนื้อหาการนำเสนอออกเป็น 5 ส่วนดังนี้

- 2.1 ความเป็นมาของที่พักอาศัยในระหว่างการศึกษา
- 2.2 ประเภทของที่พักอาศัยสำหรับนักศึกษา
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับที่พักอาศัยเพื่อพัฒนานักศึกษา
- 2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาและอาศัย (Living and Learning Center)
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับที่พักอาศัยของนักศึกษา

2.1 ความเป็นมาของที่พักอาศัยในระหว่างการศึกษา

2.1.1 ประวัติของการจัดที่พักอาศัยเพื่อการศึกษา

การจัดที่พักอาศัยเพื่อการศึกษาจะพบในมหาวิทยาลัยของยุโรปเริ่มเมื่อศตวรรษที่ 12 โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยออกฟอร์ด และ เคมบริดจ์ นับได้ว่าเป็นต้นแบบของการจัดการที่พักอาศัยสำหรับนักศึกษาและเป็นเครื่องมือทางการศึกษา ต่อมาได้ขยายอิทธิพลไปยังสหรัฐอเมริกา นับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดในปี พ.ศ. 1636 เป็นต้นมา (มนตรี แย้มกสิกร, 2542: 5)

ในช่วงแรกของศตวรรษที่ 19 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดที่พักอาศัยให้นักศึกษา ไม่ถูกจัดไว้เป็นสวัสดิการของนักศึกษา และถูกมองว่าเป็นภาระของสถาบันมิใช่เครื่องมือทางการศึกษา (Frederiksen, 1993:167-168) ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1950 อิทธิพลจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ก่อให้เกิดเหตุ "GI Bill of Right" ขึ้นในสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้มีการสร้างที่พักเพื่อให้นักทหารที่ไปรบกลับมาและต้องการเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยพร้อมกับแนวคิดใหม่ในการจัดการที่พักให้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือทางการศึกษา ส่งเสริมให้วิชาชีพด้านการจัดการที่พักอาศัยนักศึกษาขึ้น (Student Housing in Higher Education)

2.1.2 ความเป็นมาของที่พักอาศัยของนักศึกษาในประเทศไทย

กิจการที่พักอาศัยสำหรับนักศึกษาเริ่มเข้ามามีบทบาทต่อการจัดการศึกษาในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ดั้งค้นพบในหลักฐานว่า กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช มีจดหมายลงวันที่ 3 มีนาคม ร.ศ. 114 ถึงพระองค์เจ้ากิติยากรวรลักษณ อธิบดีกรมศึกษาธิการในสมัยนั้นได้ให้คำแนะนำเรื่องการจัดตั้งกรมการดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนประจำตามคำแนะนำของมิสเตอร์ คาร์เตอร์ (มนตรี แยมกลีกร, 2542: 6) รายงานความเห็นเรื่องการจัดที่พักอาศัยระหว่างการศึกษา ที่มีอิทธิพลต่ออาคารจัดการศึกษามากที่สุด ในสมัยนั้น ได้แก่ รายงานของพระยาวิสุทธิธำมณีศักดิ์ ที่ได้ทำการศึกษาระบบการศึกษาของอังกฤษมาอย่างละเอียด ส่งทูลเกล้าฯ ถวายเมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2441 โดยกล่าวถึงการจัดโรงเรียนแบบพับบลิคสกูล (Public School) แบบอังกฤษ โดยเปิดการสอนและมีที่พักสำหรับนักเรียนนอน

ที่พักอาศัยสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา มีการเริ่มจัดที่พักสำหรับนักเรียนพยาบาล ศิริราชในปี พ.ศ. 2541 ซึ่งปัจจุบันคือคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และในปี พ.ศ. 2465 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดตั้งที่พักอาศัยให้นักศึกษาเรียกว่า หอวัง (สำเนา ขจรศิลป์, 2525: 88-89) หลังจากนั้น มหาวิทยาลัยต่างๆ ก็เริ่มจัดให้มีที่พักอาศัยสำหรับนักศึกษาเป็นต้นมา

2.1.3 สถานการณ์ที่พักอาศัยเพื่อการศึกษาในปัจจุบัน

รัฐได้มีทัศนคติว่า การก่อสร้างที่พักนักศึกษาเป็นภาระต่อรัฐบาลในการลงทุนที่ไม่ใช่ด้าน การศึกษาโดยตรง ได้มีการทบทวนอัตราการจัดเก็บค่าที่พักอาศัยทุกๆ แห่ง แต่ไม่ได้ส่งเสริมให้ เอกชนสนใจที่จะเข้ามาลงทุน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ สร. 0911/1596 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2523) นอกจากนี้รัฐยังได้ตราพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2507 (ราชกิจจานุเบกษา, 2507: 13) บังคับใช้ออกไปยังส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ

นอกจากนี้ นโยบายภาครัฐ ได้กำหนดแผนการจัดหาที่อยู่อาศัยโดยใช้เกณฑ์การประเมิน ตามรายได้ของผู้ที่ต้องการที่อยู่อาศัย แต่ในกลุ่มนักศึกษาที่เดินทางมาจากต่างจังหวัดเพื่อศึกษา เล่าเรียนต่อในเมือง หรือ กรุงเทพมหานครจำนวนมาก ทั้งที่บิดามารดาผู้ปกครองส่งเสียค่าใช้จ่าย และนักศึกษาที่สมัครขอรับทุนการศึกษา หรือนักศึกษากองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ไม่ได้ถูก จัดลำดับความต้องการที่อยู่อาศัยในแผนหรือนโยบาย ทั้งๆ ที่ นักศึกษาเป็นกลุ่มประชากรกลุ่ม ใหญ่อีกกลุ่มหนึ่ง และไม่มีรายได้ มีแต่รายจ่าย กลับไม่ได้รับการพิจารณาหรือมองเห็นปัญหา

ทั้งผลกระทบทางอ้อมจากการกระจายเช่าพักอาศัยตามแหล่งที่พักอาศัยที่ไม่เหมาะสมทั้งทางด้านสภาพแวดล้อม หรือแหล่งที่ปัญหาทางสังคม ยาเสพติด อบายมุข หรืออาชญากรรมต่างๆ การจัดหาที่อยู่อาศัย การกำหนดมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา หรือการส่งเสริมให้ทางด้านการเงินการงบประมาณ อาจเป็นการลงทุนทางด้านพัฒนาคุณภาพทางด้านทรัพยากรบุคคลของชาติในอนาคตที่ประเมินค่าไม่ได้ แทนการละทิ้งหรือสูญเสียไประหว่างการก้าวอย่างเป็นผู้นำ หรือส่วนหนึ่งของสังคม

ที่พักอาศัยนักศึกษาในประเทศไทย (วัลลภ สุรเทศ, 2543: 17) แบ่งประเภทของที่เช่าพักอาศัยเป็น 2 ประเภท

1. ที่พักอาศัยให้เช่าของภาคเอกชน

ที่พักอาศัยที่เอกชนจัดสร้าง หรือดัดแปลงอาคาร ห้าง หรือ บ้าน พบอยู่โดยรอบมหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษาเช่าพักอาศัยโดยหวังผลกำไรจากการลงทุน ได้แก่ บ้านเช่าทั้งหลัง ตึกแถว แฟลต อพาร์ทเมนท์ ห้องชุดพักอาศัย และห้องว่างแบ่งเช่า

2. ที่พักอาศัยที่มหาวิทยาลัยดำเนินการเอง

สำหรับที่พักนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยจัดให้ โดยทั่วไปแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้ ประเภทที่พักรวม จัดเป็นห้องนอนรวม ให้นักศึกษาเช่าพักโดยมีเครื่องเรือนที่จำเป็นเช่น โต๊ะ เก้าอี้ ตู้ เตียง ที่นอน และสิ่งอำนวยความสะดวก แต่ใช้ห้องน้ำร่วมกันจัดไว้ในพื้นที่ส่วนกลางของชั้นหรืออาคารที่พัก ส่วนมากทางมหาวิทยาลัยจัดให้เป็นสวัสดิการ และจัดเก็บค่าเช่าในราคาถูกต่ำกว่าที่พักอาศัยภายนอกมหาวิทยาลัย หรือเฉพาะสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่เพิ่งย้ายภูมิลำเนามาจากต่างจังหวัด หรือนักศึกษาที่มีฐานะไม่ดี

3. ประเภทห้องชุดพักอาศัย

เป็นที่พักอาศัยสำหรับนักศึกษาที่มีห้องน้ำในตัวแยกการใช้อิสรระของแต่ละหน่วยห้องพัก เป็นที่พักอาศัยสำหรับให้นักศึกษาเช่าพักอาศัยระหว่างการศึกา โดยไม่จำกัดความจำนวนในการเช่าพักอาศัย

4. บ้านพักนักกีฬา

เป็นที่พักอาศัยสำหรับนักศึกษาที่เป็นนักกีฬาของมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่มีรูปแบบเช่นเดียวกับที่พักรวม คือนอนรวมกัน และใช้ห้องน้ำในพื้นที่ส่วนกลางร่วมกัน ส่วนใหญ่จะมีห้องจัดติวและทำการบ้านเพื่อช่วยนักกีฬาให้เรียนพิเศษเสริม ระหว่างการฝึกซ้อมหรือเก็บตัวเพื่อเข้าแข่งขันกีฬา

2.2 ประเภทของที่พักอาศัยสำหรับนักศึกษา

ที่พักอาศัยสำหรับนักศึกษาในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา มีที่พักหลายประเภท แต่ละประเภทมีรูปแบบการบริหารงานและความเป็นอยู่ของนักศึกษาผู้พักอาศัยแตกต่างกัน ประเภทที่พักอาศัยที่เป็นแบบอย่างของที่พักอาศัยนักศึกษาในต่างประเทศมีดังต่อไปนี้ (มนตรี แย้มกสิกร, 2542: 10)

1. **ดอร์มิตอรี (Dormitory)** เป็นที่พักอาศัยรุ่นแรกที่มีการสร้างทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาและในประเทศไทย เป็นที่พักอาศัยที่มีขนาดเล็ก สร้างขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์ให้บริการนักศึกษาด้านที่พักอาศัย อาหาร และการอบรมระเบียบวินัย

2. **เรสิเดนทซ์เฮลล์ (Residential Hall)** เป็นที่พักอาศัยขนาดใหญ่ สามารถรับนักศึกษาเข้าพักอาศัยได้มากกว่า 1,000 คน มีบุคลากรรับผิดชอบดำเนินงานกิจการที่พักอาศัย 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายจัดการด้านที่พักอาศัยและอาหาร และฝ่ายที่ปรึกษา ซึ่งทำหน้าที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา ทำให้พัฒนาการนักศึกษาได้ผลดี

3. **แฟร์เทอร์นิตี (Fraternity)** เป็นที่พักอาศัยสำหรับนักศึกษาชาย ก่อตั้งแห่งแรกที่มหาวิทยาลัยวิลเลียมและแมรี่ (William and Marry College) ในปี ค.ศ.1776 ในประเทศสหรัฐอเมริกา

4. **เซอรอริตี (Sorority)** เป็นที่พักอาศัยสำหรับนักศึกษาหญิง ก่อตั้งโดยมีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับที่แฟร์เทอร์นิตี ก่อตั้งแห่งแรกที่ มหาวิทยาลัยเวอร์มอนท์ (The University of Vermont) โดยตั้งชื่อสมาคมว่า ฟาย เบตา แคปปา (Phi Beta Kappa) ในปี ค.ศ.1875

5. **ที่พักประเภทช่วยเหลือตนเอง (Cooperative Housing)** เป็นที่พักอาศัยประเภทประหยัดที่นักศึกษาต้องช่วยกันดำเนินกิจการของที่พักทั้งหมด นักศึกษาจึงมีความสนิทสนมใกล้ชิดกันมาก นักศึกษาส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจนหรือต้องทำงานช่วยเหลือตนเองระหว่างการศึกษา

6. **หอพักสหศึกษา (Coeducational Housing)** เป็นที่พักอาศัยที่นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงพักอยู่ที่เดียวกัน มี 3 รูปแบบ คือ

6.1 เป็นที่พักอาศัยขนาดใหญ่แบ่งแยกอาคารที่พักนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง แต่มีห้องอาหารอยู่ในส่วนกลางใช้ร่วมกัน

6.2 เป็นที่พักอาศัยอยู่ในอาคารเดียวกัน โดยแบ่งแยกชั้นที่พักรับหรับนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง แต่ใช้ห้องอาหารพื้นที่ส่วนกลางร่วมกัน

6.3 เป็นอาคารที่ไม่แบ่งแยกใดๆ นักศึกษาชายและนักศึกษาพักอยู่คนละห้องคละกัน และใช้ห้องอาหารและสิ่งอำนวยความสะดวกร่วมกัน

7. **ศูนย์ศึกษาและอาศัย (Living Learning Center)** เป็นที่พักอาศัยที่เน้นส่งเสริมการศึกษา เป็นอาคารขนาดใหญ่ที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วน สำหรับที่พักรับหรับนักศึกษาชาย และที่พักรับหรับนักศึกษาหญิง โดยมีห้องอาหารอยู่ในพื้นที่ส่วนกลาง ภายในอาคารมีชั้นเรียน ห้องปฏิบัติการ และห้องทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัย ก่อตั้งแห่งแรกที่มหาวิทยาลัยมิชิแกน (Michigan University) ประเทศสหรัฐอเมริกา แนวคิดในการจัดที่พักรับหรับและชั้นเรียนอยู่ในอาคารเดียวกัน เพื่อช่วยให้นักศึกษาได้เข้าชั้นเรียนได้สะดวกสบาย นอกจากนี้เป็นที่พักรับหรับและใช้เรียน ยังมีกิจกรรมเพื่อการพัฒนาการศึกษาในรูปแบบต่างๆ อีกมากมาย

8. **หอพักสำหรับผู้เรียนประจำ (Residential College)** เป็นที่พักอาศัยที่ได้แนวความคิดมาจากประเทศอังกฤษ เป็นที่พักอาศัยขนาดใหญ่ หลายอาคารติดกัน ภายในอาคารมีที่ทำการคณะวิชา ชั้นเรียน ห้องทำงานของอาจารย์ ห้องสมุด ที่พักรับหรับนักศึกษา มุ่งเน้นการศึกษาอบรมแก่นักศึกษาทั้งด้านการศึกษาวิชาชีพ ทักษะในสังคมและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ

9. **ห้องเช่าในวิทยาเขต (University Apartment)** เป็นอาคารที่มีลักษณะเป็นห้องแถวสร้างขึ้นภายในวิทยาเขตสำหรับนักศึกษาที่มีครอบครัวเช่าพักอาศัย และได้ศึกษาเล่าเรียนอย่างสะดวกสบาย โดยทางมหาวิทยาลัยคิดค่าเช่าถูกกว่าห้องพักเอกชน

10. ที่พักอาศัยภายนอกวิทยาเขต (Off Campus Housing) อาคารเป็นห้องเช่า หรือบ้านเช่าของเอกชนที่ตั้งอยู่ภายนอกวิทยาเขต สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับที่พักเอกชนไว้บริการแก่นักศึกษา (สำเนาวี ชจรศิลป์, 2537: 168-171)

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับที่พักอาศัยเพื่อพัฒนานักศึกษา

2.3.1 ความสำคัญของที่พักอาศัยเพื่อการศึกษา

หอพักเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากเพราะเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรในมหาวิทยาลัยซึ่งหน้าที่เทียบได้กับห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ และห้องเรียน โดยเหตุนี้ การพัฒนาทางสังคมเป็นหน้าที่สำคัญของมหาวิทยาลัยที่จะพัฒนาหอพักให้เป็นที่อยู่อาศัยและที่เรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน และหอพักเป็นที่ที่จะฝึกฝนทักษะทางสังคมได้อย่างดีที่สุด (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา 2530:110)

ที่พักนักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของระบบบริการนักศึกษา นับเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยหล่อหลอมพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตนักศึกษาให้สามารถปรับตัวใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข (มนตรี แย้มกสิกร, 2542: 1) นอกจากนี้หอพักยังมีส่วนสำคัญในการเป็นแหล่งสนับสนุนและส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้และเสริมสร้างวิสัยทัศน์ในการอยู่ร่วมกันในชุมชนสถานศึกษา และปลูกจิตสำนึกในการสร้างสังคมที่น่าอยู่ เมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปอยู่ร่วมกับสังคมในอนาคต รวมทั้งตัวแปรของรูปแบบการจัดการที่พักอาศัยสำหรับนักศึกษา ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สังคมในชุมชนที่อยู่ร่วมระหว่างพักอาศัย การดำเนินการที่พักอาศัย กิจกรรมสนับสนุนและการให้บริการต่อกรอยู่อาศัยตามสภาวะ เพศ วัย ภูมิฐานะ ความคุ้นเคยต่อการพักอาศัยเมื่อต้องจากบ้านไกลมา เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผลการพัฒนานักศึกษาในด้านการรู้จักตนเอง (self-knowledge) ความเชื่อมั่น (self-confidence) ความรู้สึกรับค่าของตนเอง (self-worth) ความชัดเจนของเป้าหมายชีวิต (clarification of goals) ความสามารถในการสัมพันธ์กับบุคคล (inter-personal competence) การให้ความสำคัญต่อผู้อื่นและสังคม รวมทั้งความสามารถในการดูแลตนเอง ความเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะ (มานี ไชยธีรานวุฒศิริ, 2543:1)

2.3.2 แนวความคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการศึกษาระดับอุดมศึกษา

แรงจูงใจที่ส่งผลหรือมีอิทธิพลโดยตรงต่อการศึกษา จะเกิดขึ้นจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน เป็นความต้องการทางจิตใจ

ของมนุษย์ที่จะเอาชนะอุปสรรค ฝ่าฟันกระทำสิ่งที่ยากๆ ให้ประสบความสำเร็จ เป็นความปรารถนาดีที่จะกระทำสิ่งใดๆ ให้สำเร็จโดยเร็วที่สุดและได้ผลดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะบรรลุผลสำเร็จในการศึกษา และมีความมานะพยายามที่จะศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไป ปัจจุบันที่เป็นแรงจูงใจในการศึกษาของบุคคลนั้นมีผู้กล่าวไว้ในหลายทศนะ ดังนี้

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

มาสโลว์ (A.H. Maslow) กล่าวว่า แรงจูงใจหรือมูลเหตุจูงใจอันสำคัญของมนุษย์จะเกิดจากความต้องการ (Need) และได้มีสมมติฐานเกี่ยวกับความต้องการและพฤติกรรมของมนุษย์ดังนี้

1. มนุษย์มีความต้องการ ความต้องการมีอยู่เสมอไม่สิ้นสุด แต่สิ่งที่มนุษย์ต้องการนั้นขึ้นอยู่กับว่าเขามีสิ่งนั้นแล้วหรือยัง ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอื่นจะเข้ามาแทนที่ กระบวนการนี้ไม่มีที่สิ้นสุด จะเริ่มตั้งแต่การเกิดจนกระทั่งตาย
2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นเป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม
3. ความต้องการของมนุษย์มีลำดับขั้นตามความสำคัญ กล่าวคือ เมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนองทันที

มาสโลว์ มีความเห็นว่า มนุษย์มีความต้องการอยู่ตลอดเวลาและได้ให้ทัศนะว่ามนุษย์เกิดพร้อมกับความต้องการ 5 ประการ ซึ่งจัดเรียงตามลำดับก่อนหลังได้ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (The Physical or Biological Needs) เป็นความต้องการในปัจจุบันคือ อาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย
2. ความต้องการความปลอดภัย (The Safety Needs) เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการมีชีวิตอยู่อย่างปลอดภัย
3. ความต้องการความรักและเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม (The Belongingness and Love Needs) เป็นความต้องการความรัก ความเอาใจใส่ ความชอบพอ ความอบอุ่นจากบุคคลที่อยู่รอบข้าง อาจเป็นบิดา มารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนๆ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง
4. ความต้องการความนับถือและมีเกียรติในสังคม (The Esteem Needs) เป็นความต้องการมีหน้ามีตา เป็นที่ยอมรับของสังคม ความต้องการประสบผลสำเร็จในชีวิตและหน้าที่การงาน

5. ความต้องการซึ่งความสามารถของตนเอง (The Need for Self-Actualization) เป็นความต้องการที่จะแสดงให้เห็นผู้อื่นประจักษ์ว่าตนคือผู้มีความรู้ ความสามารถในด้านต่างๆ กัน เช่น ความสามารถในการทำงานหรือความสามารถในการศึกษา เป็นต้น

2. แนวความคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการศึกษา

ทิพย์พรพรรณ นพวงศ์ ณ อยุธยา (2525: 32-34) กล่าวถึงแรงจูงใจในการศึกษาว่า แรงจูงใจในการศึกษาของบุคคลในแต่ละระดับจะแตกต่างกันออกไปตามวัย ฐานะและโอกาสในวัยเด็กส่วนใหญ่จะได้เรียนเพราะพ่อแม่ให้เรียน หรือเรียนตามเพื่อน ถ้าเป็นวัยรุ่นตอนปลายและวัยกำลังย่างเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น คือ อายุตั้งแต่ 16-25 ปี อาจจะมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับการเรียนไปอีกระดับหนึ่ง เพราะผู้ที่อยู่ในวัยนี้จะเริ่มมองเห็นแนวทางชีวิตซึ่งเห็นได้จากบุคคลรอบข้าง บางคนอาจจะเริ่มมีความรับผิดชอบเกี่ยวกับภาระของครอบครัวด้านต่างๆ ที่นอกเหนือไปจากความรับผิดชอบที่มีต่อตนเอง และอาจได้พบเห็นปัญหาชีวิตของครอบครัวตนเอง ของเพื่อน ของญาติพี่น้อง หรือผู้ใกล้ชิดอื่นๆ ความคิดเกี่ยวกับการเรียนอาจเริ่มมีแนวโน้มเข้าสู่ผลได้ทางเศรษฐกิจ เช่น การเรียนที่ต้องการสัมฤทธิ์ผลโดยเร็วเพื่อออกไปประกอบอาชีพ การเลือกสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงและมีศักยภาพในด้านความต้องการของตลาดแรงงาน

ดังนั้น ความต้องการด้านการศึกษาก็เกิดการแข่งขันในการสอบเข้าเรียนเพื่อแย่งกันเข้ามหาวิทยาลัยของรัฐ เนื่องจากมีค่าเล่าเรียนตามเกณฑ์ที่นักศึกษาไม่เดือดร้อน ส่วนนักศึกษาที่พลาดจากการสอบเข้ามหาวิทยาลัยของรัฐส่วนหนึ่ง ยังคงต้องการเลือกมหาวิทยาลัยเอกชนที่มีชื่อเสียงเป็นลำดับถัดไป ซึ่งมหาวิทยาลัยเอกชนที่ดีส่วนมากจะมีค่าเล่าเรียนสูง เนื่องจากไม่ได้งบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ ดังนั้น นักศึกษาที่เข้าเรียนมหาวิทยาลัยเอกชนนอกจากต้องเสียค่าใช้จ่ายทั้งด้านการเรียนแล้ว ค่าเดินทาง ค่าเช่าที่พักอาศัยที่ ค่าครองชีพต่างๆ ในระหว่างการศึกษา ยังเป็นภาระที่เป็นปัญหาในระหว่างการเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอย่างมาก ครอบครัวใดมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี มักจะส่งบุตรหลานให้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ดี เท่าที่ระดับความสามารถทางรายได้ผู้ปกครองจะส่งเสียได้ ส่วนครอบครัวที่ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี นักศึกษาส่วนหนึ่งจำเป็นต้องกู้ยืมเงินจากกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา เพื่อให้ได้รับโอกาสทางด้านคุณภาพและสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาที่สามารถแข่งขันในตลาดและธุรกิจเมื่อสำเร็จการศึกษา

เจียจันท์ จงสถิตย์อยู่ (2525: 19) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจในการศึกษาว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน ทุนทรัพย์ที่ใช้ในการศึกษา คุณภาพของการจัดการศึกษา ภูมิลำเนาของสถานศึกษาที่อยู่ส่วนกลางหรือภูมิภาค และความมีชื่อเสียงของสถานที่ที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงทำให้นักศึกษามีแรงจูงใจในการเลือกเข้าเรียนที่ต่างกัน

จากทฤษฎีและแนวคิดเรื่องแรงจูงใจในการศึกษา อภิปรายผลได้ว่า

แรงจูงที่นักศึกษาเลือกเรียนในสถาบันอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียง เป็นความต้องการที่จะเลือกสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับในทางสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการจากพฤติกรรมของมนุษย์ โดยไม่คำนึงถึงปัจจัยผลกระทบทางด้านกายภาพที่ความสอดคล้อง ทั้งด้านภูมิลำเนา สภาพสังคม และความสามารถทางเศรษฐกิจ

3. นโยบายการปฏิรูประบบการศึกษา

นโยบายปฏิรูประบบการศึกษามุ่งเน้นการเรียนการสอนให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยการจักระบบการเรียนการสอนที่ประสมประสานทั้งด้านวิชาการ การประกอบกิจกรรมระหว่างการศึกษา การปลูกจิตสำนึกในการเป็นคนดี มีคุณค่าทางสังคม อารมณ์รักชาติ ศิลปวัฒนธรรม เพื่อสำเร็จการศึกษาออกไปเป็นบัณฑิตที่พร้อมด้วยคุณปัญญา และมีคุณภาพต่อสังคมในอนาคต ดังนั้น นอกจากสถาบันการศึกษาจะเป็นผู้ประสานวิชาการแก่นักศึกษาระหว่างการเข้ารับศึกษา พึงต้องจัดให้นักศึกษามีโอกาสในการเรียนการใช้ชีวิตการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม การทำกิจกรรมระหว่างการเป็นนักศึกษา จะเป็นโอกาสของทดลองเรียนรู้ การลองผิดลองถูกที่สามารถปรับตัวและให้โอกาสการแก้ไข โดยมีเพื่อนนักศึกษารุ่นพี่ รุ่นน้อง และครูบาอาจารย์คอยกำกับชี้แนะและให้แนวทาง จักเป็นประสบการณ์ที่คุ้มค่าแก่การพัฒนาคุณภาพนักศึกษาที่ดีงาม มีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพก่อนออกสู่สังคมจริงต่อไป

4. ปัจจัยแวดล้อมทางการศึกษา

ปัจจัยแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาประกอบด้วย ระบบกฎเกณฑ์ การปฏิบัติ และนโยบายที่มุ่งในการเรื่องของการพัฒนานักศึกษาให้สำเร็จตามเป้าหมายของการอุดมศึกษา ถือเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนรู้ การเป็นคนดีที่มีคุณค่า และมีความพร้อมในการอยู่ร่วมกับสังคมเมื่อสำเร็จการศึกษา

5. ทฤษฎีเพื่อการพัฒนาการศึกษา

ทฤษฎีเพื่อการพัฒนาการศึกษา ของซิค เคอริง (Chickering's Theory of Student Development อังโน มาณี ไชยธีรานูวัฒน์ศิริ, 2543:17) กล่าวถึงการพัฒนาของบุคคลในช่วงอายุ 17-25 ปี ซึ่งเป็นช่วงพัฒนาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีประเด็นสรุปได้ดังนี้

5.1 พัฒนาการของบุคคลมีตลอดชีวิต ช่วงสำหรับการพัฒนาบุคคลบางลักษณะสามารถสัมฤทธิ์ผลภายในช่วงอายุ 18-23 ปี มีความเหมาะสมในการพัฒนาบุคคล 3 ลักษณะคือ

1. พัฒนาความสามารถ
2. การควบคุมอารมณ์ของตนเอง
3. ความเป็นตัวของตัวเอง

5.2 สภาพแวดล้อมมีผลต่อการพัฒนาบุคคลในช่วงอายุดังกล่าว มีผลในทางลบหรือทางบวกก็ได้ผลการพัฒนาในขั้นก่อน มีผลต่อการพัฒนาในขั้นหลังการพัฒนาในขั้นแรกไม่บรรลุ อาจพัฒนาให้บรรลุผลในช่วงหลังได้ในการพัฒนาบุคคลช่วงอายุ 17-25 ปี ควรบรรลุพัฒนาการ 7 ด้าน ดังนี้

1. การพัฒนาด้านความสามารถ (Developing Competence) ประกอบด้วย ความสามารถทางสติปัญญา ความสามารถทางร่างกายและการใช้มือ และความสามารถในด้านสังคมและการติดต่อบุคคล

2. การควบคุมอารมณ์ (Managing Emotion) รวมถึงการทำความเข้าใจ อารมณ์ของตนเอง การปรับและควบคุมอารมณ์

3. การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง (Developing Autonomy) เป็นการ พัฒนาตัวของตัวเองจากวัยเด็ก วัยรุ่นสู่วัยผู้ใหญ่ ต้องควบคุมตนเอง และแก้ไขปัญหาตนเอง และช่วยเหลือตนเอง

4. การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง (Establishing Identity) เป็นการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะท่าทางและบทบาทให้สอดคล้องกับเพศของตน พัฒนาความสนใจในอาชีพ และการดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับตนเอง

5. การพัฒนาการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างไม่จำกัด (Freeing Interpersonal Relationship) เป็นการพัฒนาความอดกลั้น การยอมรับ นับถือบุคคลที่มีความแตกต่างกับตนเองทั้งในด้านภูมิหลัง อุปนิสัย ค่านิยมและเชื้อชาติ

6. การพัฒนาเป้าหมาย (Developing Purpose) เป็นการบูรณาการเป้าหมายในอาชีพ งานอดิเรก ลักษณะการดำรงชีวิตเพื่อพัฒนาสู่เป้าหมายของชีวิตตนเอง

7. การพัฒนาบูรณภาพ (Developing Integrity) เป็นการบูรณาการ ทั้ง 6 ประเภทดังกล่าวและพฤติกรรมให้สอดคล้องกับค่านิยมต่างๆ ของตนเอง

5.3 ขั้นพัฒนาการ กล่าวถึงลักษณะของนักศึกษาตามขั้นพัฒนาการ ดังนี้ (สำเนาวิชาจรศิลป์ 2537: 74-76)

1. การพัฒนาทางร่างกาย ช่วงวัยรุ่นตอนปลาย และเริ่มเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น เป็นช่วงของบุคคลที่มีความเจริญเติบโตของร่างกายอย่างรวดเร็ว ในช่วงแรกของวัยนี้ ถ้าได้รับการเอาใจใส่ในเรื่องของอาหาร การออกกำลังกาย และการพักผ่อน จะช่วยให้ร่างกายได้รับการพัฒนาสมบูรณ์ที่สุด

2. พัฒนาการทางอารมณ์ วัยรุ่นตอนต้นมักมีอารมณ์รุนแรง เช่น โกรธ กลัว และเจ้าคิด เจ้าแค้น มักจะเปลี่ยนแปลงอารมณ์บ่อยครั้ง ในวัยรุ่นตอนปลายหรือผู้ใหญ่ตอนต้น จะมีการพัฒนาด้านอารมณ์ดีขึ้น อารมณ์ที่มักจะมีปัญหาเกิดขึ้นในวัยทั้ง 2 นี้ คือ ความตึงเครียด และความวิตกกังวล

3. พัฒนาการทางด้านสังคม วัยรุ่นตอนปลายเป็นช่วงของวัยที่ชอบทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักรับผิดชอบงาน ชอบอิสระ เริ่มหาประสบการณ์แปลกใหม่ บุคคลที่อยู่ในวัยนี้ ควรได้รับการส่งเสริมให้มีการพัฒนาการที่เกี่ยวกับทักษะในการปรับตัว ความจริงใจ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การนับถือตนเอง และความเชื่อมั่นในตนเอง

4. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา วัยรุ่นตอนปลายเป็นช่วงวัยที่มีการพัฒนาการทางสมองสูงสุด จึงเป็นวัยที่มีความสามารถหลายอย่าง มีความจำได้ดีและมีความสามารถในการวิเคราะห์ทั้งรูปธรรมและนามธรรม

6. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนานักศึกษา

สำเนาวิชาศิลป (2537: 99-107) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนานักศึกษาว่า

6.1 ปัจจัยด้านการบริหาร ประกอบด้วย

1. ปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
2. นโยบายในการพัฒนานักศึกษา
3. การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษา โดยพิจารณาคุณสมบัติของบัณฑิตที่พึงประสงค์

6.3 ปัจจัยด้านวิชาการ ประกอบด้วย

1. หลักสูตรที่เปิดสอน
2. เทคนิควิธีสอน
3. การวัดผลทางการศึกษา
4. อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการประจำตัวนักศึกษา

6.4 ปัจจัยด้านกิจการนักศึกษา ประกอบด้วย

1. กิจกรรมนักศึกษาประเภทต่างๆ เช่น กิจกรรมกีฬา ศิลปวัฒนธรรม บำเพ็ญประโยชน์ วิชาการ
2. การแนะแนวที่ช่วยให้นักศึกษารู้จักเข้าใจตนเองและผู้อื่น
3. ที่พักนักศึกษาที่ช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ในการผลิตบัณฑิต
4. การพัฒนานักศึกษาในด้านต่างๆ เช่น การฝึกอบรม การจัดสภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษา

6.5 ปัจจัยด้านบุคลากร ประกอบด้วย

บุคคลที่มีความรู้ความสามารถทำให้การดำเนินงานของสถาบันทั้งด้านการบริหารการเรียนการสอน การวิจัย และการพัฒนานักศึกษา ได้ผลดี

6.6 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายในสถาบันอุดมศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนานักศึกษา ประกอบด้วย

1. บริเวณของสถาบันมีความสะอาด ความร่มรื่น สวยงาม และเอื้อต่อการเรียนการสอนและการพัฒนานักศึกษา
2. อาคารสถานที่ที่มีความเหมาะสม ประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มีความปลอดภัยและมีความสะอาด
3. สถานการณ์ที่บุคคลสร้างขึ้น ประกอบด้วย กฎระเบียบ วิธีปฏิบัติ และบรรยากาศในสถาบันอุดมศึกษา

2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาและอาศัย (Living and Learning Center)

ปัจจัยที่พักอาศัยมีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา และสอดคล้องต่อการพัฒนามลทางการเรียน (Student Development) คือแนวคิดการจัดที่พักนักศึกษาให้เป็นศูนย์ศึกษาและอาศัย (Living and Learning Center) (หัสตินทร์ เชาว์นัปรีชา, 2527: 94)

ลักษณะของศูนย์ศึกษาและอาศัยต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลักอย่างน้อย 2 ประการคือ ส่วนที่เป็นส่วนสนับสนุนส่งเสริมให้เป็นศูนย์ศึกษา ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ และส่วนที่เป็นส่วนสนับสนุนส่งเสริมการเป็นสถานที่พักอาศัยได้อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ได้มาตรฐาน

องค์ประกอบหลัก 3 ประการที่จะเป็นสิ่งที่แสดงถึงควมมีประสิทธิภาพของการจัดที่พักอาศัยให้เป็นศูนย์ศึกษาและอาศัย (Grimm, 1993: 255) คือ

1. จะต้องมีการพัฒนานักศึกษาที่กระตุ้นและตอบสนองต่อความต้องการ (Need) ของการศึกษา
2. จะต้องมีการที่คอยดูแลจัดการโปรแกรมดังกล่าว
3. การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกจะต้องสอดคล้องกับความต้องการความจำเป็นของนักศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศจำนวนมากที่จัดที่พักอาศัยตามแนวคิดศูนย์ศึกษาและอาศัย ดังตัวอย่างกรณีศึกษา ดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย เดวิส (University of California, Davis) (Kuh, 1991: 210-211) ได้จัดที่พักอาศัยตามแนวคิดศูนย์ศึกษาและอาศัยโดยจัดให้นักศึกษาได้มีโอกาสได้ฝึกความเป็นผู้นำ การปรับตัวเข้ากับเพื่อน ในระหว่างที่พักอาศัยได้มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมห้อง (Roommate) ฝึกทักษะการสื่อสาร เรียนรู้และพัฒนาทำในสิ่งที่เขาวาดความหวังไว้ มหาวิทยาลัยได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกและเจ้าหน้าที่ไว้พร้อมในการสนับสนุนช่วยเหลือ

ศูนย์ศึกษาและอาศัยแมคมานัส (Mc. Manus Living / Learning Center)
ลักษณะการจัดห้องพักแต่ละห้องจะมี 1-2 เตียง (เตียงเดี่ยว) มีทั้งสิ้น 208 หน่วย วัตถุประสงค์ของการจัดที่พักมุงที่จะจัดประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคมเพื่อเป็นสิ่งแวดล้อมที่ดีสำหรับการพัฒนาการศึกษาและกระตุ้นการพัฒนาทักษะทางด้านปัญญา การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้องพักประกอบด้วย คอมพิวเตอร์พร้อมเครื่องพิมพ์ มีห้องประชุมกลุ่มพร้อมกระดาน ห้องเปียโน ห้องเอนกประสงค์ ห้องชมโทรทัศน์ ห้องครัว ห้องซักกรีดแบบหยอดเหรียญ ห้องต่างๆดังกล่าวใช้ได้ 24 ชั่วโมง ภายในห้องพักมีเฟอร์นิเจอร์ครบ ปูพรม เครื่องปรับอากาศ โทรศัพท การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต เคเบิลทีวี และยังมีบริการธุรกิจส่วนหน้า เช่น เครื่องโทรสารและบริการอื่นๆ เปิดบริการ 16 ชั่วโมง นอกจากนี้ยังมีห้องมืดสำหรับล้างอัดภาพขยายเพื่อการทำหนังสือพิมพ์ของมหาวิทยาลัย และมีห้องออกกำลังกายที่มีเครื่องออกกำลังกายพร้อม (Fitness Equipment) (มาณี ไชยธีรานุกัฒศิริ, 2543:15)

วิทยาลัยเอิร์ลแฮม (Earlham College) (Kuh and Other, 1991: 217) ได้จัดทำโปรแกรมบริการและส่งเสริมการเรียนรู้และบริการที่พักรวม โดยจัดที่พักอาศัยให้สนับสนุนการเรียนรู้ตามปรัชญาของมหาวิทยาลัย การจัดการจะมีหัวหน้าที่พักรับผิดชอบเต็มเวลา เป็นบุคคลที่ได้รับการฝึกฝนและมีความรับผิดชอบ รวมไปถึงมีบทบาทในการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา

วิทยาลัยกรินเนล (Grinnell College) (Kuh and Other, 1991: 220) จัดที่พักให้นักศึกษาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาตามภารกิจของสถาบัน เน้นการพัฒนาให้นักศึกษาเป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน ใช้ชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ ความเป็นผู้นำ นักศึกษาจะได้พักอาศัยในห้องพักอย่างน้อยคนละ 2 ปี การใช้ชีวิตในที่พักรวมถือว่าไม่มีปัญหา แต่นักศึกษาได้มีโอกาสร่วมกันแก้ปัญหาและมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับเพื่อนๆ ในที่พักรวมสามารถเรียนรู้นอกห้องเรียนได้มากกว่าในชั้นเรียน

วิทยาลัยแมท์โฮลโยค (Mount Holyoke College) (Kuh and Other. 1991: 222) จัดที่พักโดยมุ่งพัฒนานักศึกษาให้เป็นบุคคลที่ยอมรับในเสรีภาพ สิทธิ ความเชื่อและความรู้สึกของผู้อื่น คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ในที่พักจะมีห้องพักผ่อน ห้องนั่งเล่น ห้องอ่านหนังสือ ห้องครัว ห้องดนตรี ห้องอาหาร การดำเนินงานภายในที่พักจะมีลักษณะเป็นเพื่อนช่วยเพื่อน มีโครงการช่วยพัฒนาความรับผิดชอบ เช่น การพัฒนาชุมชน การพัฒนาทักษะ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทักษะการแก้ปัญหา การนั่งสมาธิ เป็นต้น

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับที่พักอาศัยของนักศึกษา

2.5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัย

พันเลิศ ธัญญศิริ (2537 อ้างใน มนตรี แยมกสิกร, 2542: 15) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาลักษณะทางกายภาพของที่พักอาศัยของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยรอบสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง พบว่าสภาพของที่พักอาศัยส่วนใหญ่สร้างโดยชาวบ้านในบริเวณนั้น เป็นที่พักขนาดเล็กสูง 2-3 ชั้น ขนาด 16-20 ห้อง มีการกระจายตัวเป็นกลุ่ม อยู่ในรัศมี 1.5 กิโลเมตร โดยรอบสถาบันฯ นักศึกษาส่วนใหญ่มีการสัญจรติดต่อกับสถาบันโดยทางรถจักรยานและการเดินเท้าเป็นส่วนใหญ่ รูปแบบและขนาดอาคารมีหลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับขนาดเนื้อที่ของที่ดิน ส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก ขาดคุณภาพในการอยู่อาศัย ห้องพักขนาดเล็ก คับแคบ อัดอัดและไม่ถูกสุขลักษณะ และไม่ค่อยมีสิ่งอำนวยความสะดวกสบายภายในที่พักเพิ่มเติมให้นักศึกษา เนื่องจากค่าเช่าราคาต่ำ แต่ในทางตรงกันข้ามกลับมีนักศึกษาอยู่เต็มทุกห้อง แสดงให้เห็นความต้องการที่พักอาศัยอย่างมากของนักศึกษา

ซันด์สตรอม (Margaret Joan Sunstorm, 1992 อ้างใน มนตรี แยมกสิกร, 2542: 15) ศึกษาเรื่องรูปแบบที่พักอาศัยที่ดีของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาโดยศึกษาในลักษณะโครงสร้างในการบริการที่ดีที่สามารถสร้างความพึงพอใจเป็นความต้องการของนักศึกษา โดยแบ่งกลุ่มตามเพศ อายุ เชื้อชาติ ระดับการศึกษา สภาพทางเศรษฐกิจและที่ตั้งที่พัก ในงานวิจัยนี้ ศึกษาในรายละเอียดเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในที่พักอาศัย รวมถึงเรื่องสันตนาการต่างๆ รวมถึงพื้นที่ที่ต้องจัดให้เพื่อการศึกษา รวมถึงการใช้คอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยเสนอแนวทางที่เหมาะสมและการบริการที่พักอาศัย ควรประกอบด้วยห้องนอน 2 ห้องนอน มีสถานที่สำหรับพักผ่อน สันทนาการ มีเครื่องล้างจาน มีคอมพิวเตอร์ ห้องศึกษาเรียนรู้

2.5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการปัญหาผลกระทบของที่พักอาศัยระหว่างการศึกษ

แองกัส (Angus. 1982 : 669-A อ้างใน มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ, 2543:21) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหานักศึกษาและแหล่งที่นักศึกษาขอคำแนะนำปรึกษา โดยศึกษาจากนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 จำนวน 349 คน ของมหาวิทยาลัยเซเวนต์แอดเวนทิส พบว่า การจัดบริการที่พักให้นักศึกษามีผลกระทบเป็นอย่างมากต่อการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม นักศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาการเรียนมากกว่าปัญหาส่วนตัว ปัญหาการประกอบอาชีพและปัญหาทางสังคม นักศึกษาที่อยู่ประจำที่พักรักและนักศึกษาที่เดินทางมาเรียน จะประสบปัญหาไม่แตกต่างกัน แต่จะขอคำแนะนำในการให้คำปรึกษาแตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่จะขอคำแนะนำจากเพื่อนในที่พักรักเดียวกัน

2.5.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษา

มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ (2544) ได้สำรวจเบื้องต้นในการเรื่องที่พักนักศึกษาเอกชนจำนวน 20 แห่ง พบว่า ทุกแห่งดำเนินการที่พักเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของนักศึกษา ส่วนใหญ่ไม่มีการพัฒนานักศึกษาให้รู้จักตนเอง มีความเชื่อมั่น รู้คุณค่าของตนเอง มีเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน มีความสามารถในการสัมพันธ์กับบุคคล ให้ความสำคัญกับผู้อื่นและสังคม สามารถในการดูแลตัวเองและมีวุฒิภาวะ

มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ (2543) ได้เสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปว่า ควรศึกษาผลการพัฒนานักศึกษาเป็นองค์รวมในด้านสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน วุฒิภาวะทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ ทักษะการดำเนินชีวิต แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การใช้ชีวิตในการเรียน และการทำกิจกรรม แผนชีวิตในอนาคต เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาที่พักอาศัยอยู่กับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง กับนักศึกษาที่พักอยู่ในที่พักของมหาวิทยาลัยหรือเอกชน

ฟิงเคลสไตน์ (Finkelstein. 1983: 107-A อ้างใน มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ, 2543:20) ได้ศึกษาประเภทการให้บริการที่สามารถพัฒนานักศึกษาและสอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา โดยสัมภาษณ์หัวหน้ากองกิจการนักศึกษา จำนวน 16 ราย ถึงประเภทลักษณะการให้บริการ ปรากฏว่า บริการที่มีความสำคัญบริการหนึ่งคือ การจัดที่พักนักศึกษา

เพียร์สัน (Pearson. 1973 : 4795-A อ้างใน มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ, 2543:21) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของที่พักอาศัยที่มีผลต่อคุณลักษณะของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเพอร์ดู (Purdue) จำนวน 204 คน อาศัยอยู่ในที่พักของมหาวิทยาลัย 100 คน อาศัยอยู่ในบ้านพักส่วนบุคคล 104 ราย ผลวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าแนวโน้มความสำคัญระหว่างที่พักอาศัยที่ต่างกันนั้นมีผลต่อคุณลักษณะด้านการปรับตัวและพัฒนานิสัยการอยู่ร่วมกัน นักศึกษาที่พักอาศัยในมหาวิทยาลัยมีแนวโน้มความเอื้อเฟื้อและให้ความช่วยเหลือต่อเพื่อนมากกว่านักศึกษาที่พักอาศัยบ้านส่วนบุคคล

2.5.4 งานวิจัยเกี่ยวกับการผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

พิทักษ์ พหลรัตน์ (2522: 80 อ้างใน มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ, 2543:20) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาวิทยาลัยครูยะลา พบว่า นักศึกษาที่พักอยู่ในที่พักของวิทยาลัยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากับนักศึกษาที่พักอยู่บ้านเช่า และนักศึกษาที่เช่าพักเอกชน และนักศึกษาที่พักอาศัยใกล้สถานศึกษามีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าที่พักอยู่ไกล

สุวิทย์ สมานมิตร (2515: 96 อ้างใน มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ, 2543:19) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัย พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ เพศ อายุ และคณะที่กำลังศึกษาอยู่

อโคเรียน (Accordion 1976 : 4037-A อ้างใน มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ, 2543:20) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติที่มีต่อที่พักอาศัยกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติที่มีต่อที่พักกับผลการเรียน แตกต่างกันไปตามเพศ ชั้นเรียน และวิชาเอกของนักศึกษา สภาพแวดล้อมทางสังคมของนักศึกษาในที่พักอาศัยขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ส่วนบุคคล มนุษยสัมพันธ์ ขนาดห้องพัก ระเบียบของที่พัก การบริการอาหาร และระยะทางระหว่างที่พักนักศึกษาชายกับที่พักนักศึกษาหญิง ส่วนสภาพแวดล้อมด้านอาคารขึ้นอยู่กับโอกาสเลือกห้องพักและห้องน้ำในตัว

ฮาร์ท และ เคลเลอร์ (Hart and Keller. 1980: 4702-A อ้างใน มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ, 2543:21) วิจัยเกี่ยวกับสาเหตุของการเรียนตกต่ำของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่พักอาศัยอยู่ใน

มหาวิทยาลัยอาบี พบว่า นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีผลการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยนักศึกษาหญิงมีผลการเรียนสูงกว่านักศึกษาชาย

สรุปได้ว่า ที่พักอาศัยเป็นตัวแปรสำคัญอันหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาระดับอุดมศึกษา คือคุณลักษณะที่ส่งเสริมการศึกษา และคุณลักษณะที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา จากการค้นคว้าของนักจิตวิทยาการศึกษาหลายท่าน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาไม่ได้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางด้านสติปัญญาแต่อย่างใดเท่านั้น ยังมีองค์ประกอบที่ไม่ใช่องค์ประกอบด้านสติปัญญาเข้ามาเกี่ยวข้อง (Anastasia, 1967 : 141-142) ดังคำกล่าวของ การ์เรท (Garrett 1951 : 240) ที่กล่าวว่า “นักเรียนที่ฉลาดเฉลียวมากนั้นไม่แน่ว่าจะประสบความสำเร็จในการเรียนเสมอไป อาจมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนอกเหนือไปจากสติปัญญาก็ได้” และจากการศึกษาของ (ประสาน ทิพย์ธารา, 2521) พบว่า ปัญหาที่นิสิตนักศึกษาประสบมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาการปรับตัวในการเรียน ปัญหาที่พักอาศัย ปัญหาการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ปัญหาการคบเพื่อน เป็นต้น และพบประเด็นที่พักอาศัยเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง ที่ส่งผลกระทบต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนิสิตนักศึกษา ดังที่ โจนส์ และคณะ (Jones, McMichael and McPherson, 1973 : 207-210) ได้ทำการวิจัยเรื่องประสิทธิผลของที่พักอาศัยต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน และความล้มเหลวของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัย Edinburgh และพบว่านิสิตที่พักอาศัยในหอเช่า (Lodging) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในปีแรกต่ำกว่านิสิตที่พักอาศัยอยู่ในบ้านและหอพัก และส่วนใหญ่ไม่ลงทะเบียนเรียนในปีถัดไปมากกว่านิสิตที่อาศัยอยู่ในบ้านและหอพัก และยังพบว่านิสิตที่พักอาศัยอยู่ในหอพัก โอกาสที่จะเกิดผลเสียทางการเรียนมากกว่านิสิตที่อาศัยอยู่ในห้องเช่า

งานวิจัยที่ผ่านมาจากงานวิจัยที่ผ่านมายืนยันได้ว่า สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพคือ การได้มีโอกาสพักในที่พักอาศัยของสถาบัน (White and Porterfield, 1993: 65-91; Grimm. 1993: 248-249) ทั้งนี้ นักศึกษาที่พักอาศัยในสถาบันระหว่างการศึกษามีส่วนได้เปรียบดังนี้

1. มีความพึงพอใจประสบการณ์ระหว่างการศึกษามหาวิทยาลัย การคบเพื่อน การมีความสัมพันธ์อันดีกับคณาจารย์
2. มีความสำเร็จที่ได้รับโอกาสการพัฒนาความเป็นผู้นำและกิจกรรมกีฬา
3. มีผลการเรียนดีกว่า
4. มีความเป็นอิสระและนับถือตนเองมากกว่า มีความสนใจด้านศิลปวัฒนธรรมมากขึ้น